

DZIEJE GRABOWCA

W centralnej części gminy, nad rzeką Kalinówką, położony jest Grabowiec, będący siedzibą gminy – jedno z najstarszych miast Zamojszczyzny. Kroniki ruskie podają, że już w 1268 r. w Grabowcu istniał gród warowny. Ów gród zbudowany na wyniosłym wzgórzu, otoczony był z trzech stron stawami. Tylko zwodzony most, położony nad głęboką fosą, łączył jego mieszkańców z podgrodzem – osadą. Leżący na ważnym szlaku handlowym z Włodzimierza Wołyńskiego do Zawichostu, należał do słynnych Grodów Czerwieńskich. Położone na pograniczu Polski i Rusi, były przedmiotem częstych walk i rywalizacji tych państw w X – XIII w. W późniejszym okresie tereny te włączone zostały do Rusi Halicko – Włodzimierskiej. Następnie Grabowiec przeszedł pod panowanie litewskie, później węgierskie. Dopiero w 1387 r. Grabowiec wraz z Rusią przyłączony został do Polski. W 1388 r. Grabowiec wraz ziemią bełską otrzymał książę mazowiecki Ziemowit IV, jako posag dla jego żony Aleksandry, siostry Władysława Jagiełły. Ziemowit IV założył miasto Grabowiec na prawie polskim i w 1394 r. ufundował parafię katolicką. W 1447 r. książę bełski Władysław I lokował

miasto na prawie magdeburskim, przyznając mieszkańcom Grabowca liczne przywileje. Po włączeniu do Korony w 1462 r., Grabowiec stał się miastem królewskim i był oddawany w dzierżawę kolejnym starostom.

Rozwój miasta zahamowały najazdy tatarskie (1500 r., 1506 r.). Do zubożenia mieszkańców przyczyniły się też przemarsze wojsk szwedzkich, rosyjskich i saskich w czasie wojny północnej. Oprócz

miasta zniszczeniu uległ zamek. W latach 1879 – 1814 Grabowiec był miastem prywatnym. Po klęsce Napoleona wszedł do Królestwa Kongresowego, przyłączonego do Rosji. W 1821 r. w Grabowcu powstała miejska Szkoła Elementarna. Istniała tu również parafialna szkoła grecko – unicka oraz dwie szkoły żydowskie. Do 1932 r. w Grabowcu istniały dwie synagogi (ostatnia zniszczona przez Niemców w 1942 r.) i cerkiew, rozebrana w 1954 r. W 1869 r. Grabowiec utracił prawa miejskie. We wrześniu 1939 r. Armia Czerwona zastrzeliła 59 polskich żołnierzy oraz rannych ze szpitala polowego w Grabowcu. Podczas okupacji w 1941 r. Niemcy wywieźli do obozu w Sobiborze 1200 Żydów grabowieckich, a w 1943 r. wysiedlili mieszkańców Grabowca i Góry. Mieszkańcy Grabowca wraz z oddziałami AK i GL walczyli z okupantem. W 1942 r. utworzyli „Rzeczpospolitą Grabowiecką” – rejon wolny od administracji niemieckiej i ukraińskiej.

Makieta zamku (Izba Pamięci w Grabowcu)

Pomnik żołnierzy poległych w 1939 r.

Pomnik żołnierzy Armii Krajowej

Mszał cerkiewny z okresu międzywojennego